

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีดังนี้ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ครูควรมีการสร้างเชื่อมั่นให้กับนักเรียนทุกสถานการณ์ที่โอกาสอำนวย 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ควรมีการจัดเวทีแสดงความสามารถของนักเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับนักเรียน 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ควรมีการฝึกสมาธิตอนเช้าก่อนเข้าเรียน 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ควรมีการจัดกิจกรรมศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่น วัด ชุมชน

2. ผลการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการขกร่างตัวชี้วัด (KPI) และพฤติกรรมบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 4 ด้านพบว่า ได้ตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนจำนวน 18 ตัวชี้วัด และได้พฤติกรรมบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียน จำนวน 53 ตัวบ่งชี้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นว่า ตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียน โดยภาพรวม มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 และผลการประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน พบว่า ภาพรวมชุดกิจกรรมทั้ง 4 ชุด มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทุกชุด ส่วนผลการประเมินชุดกิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ใน โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จากการยืนยันคุณภาพของชุดกิจกรรม โดยสัมมนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน พบว่า ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเป็นชุดกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตดีขึ้น เป็นชุดกิจกรรมที่ให้ประโยชน์ และเป็นชุดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน

3. ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3

ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า

3.1 ชุดที่ 1 กิจกรรมบูรณาการทักษะชีวิตในกลุ่มสาระการเรียนรู้

สรุปผลการดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาทักษะชีวิต ทั้ง 4 ด้าน ไปในทางที่ดีมากขึ้น นักเรียนให้ความสนใจและให้ความร่วมมืออย่างมากในเรื่องที่ครูสอนได้บูรณาการให้ในบทเรียน เช่น การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ผู้วิจัยและครูผู้สอนพอใจเป็นอย่างยิ่งที่สามารถจัดกิจกรรมได้บรรลุผลเป็นอย่างมาก

3.2 ชุดที่ 2 กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต

สรุปผลการดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิต โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยและคณะครู ได้ประชุมสะท้อนผลการดำเนินงานตามกิจกรรม การดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนแล้ว สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวส่งผลให้ ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ รู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูล ประกอบการวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวิธีการเรียนรู้และสามารถวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อไปได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดี ต่ออาชีพสุจริต มีการเตรียมตัวสู่อชีพ สามารถวางแผนเพื่อประกอบอาชีพตามที่ตนเอง มีความ ถนัดและสนใจ และยังส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าของตนเอง และ ผู้อื่น รักรักษาสิ่งแวดล้อม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะชีวิต และสามารถปรับตัวดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.3 ชุดที่ 3 กิจกรรมการจัดค่ายเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต

สรุปผลการดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิต โดยการจัดค่ายเสริมสร้างทักษะ ชีวิต ผู้วิจัยและคณะครู ได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมค่ายเป็นกระบวนการคิด และวางแผนเบื้องต้น 2) ขั้นตอนดำเนินงานค่าย เป็นการแปลงกระบวนการที่ออกแบบสู่การ ปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และ 3) ขั้นตอนสรุปผลการดำเนินงานค่าย เมื่อการดำเนินงานค่ายเสร็จสิ้น ซึ่งผลในการพัฒนาทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สรุปได้ว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการค่ายเสริมสร้าง ทักษะชีวิต ทำให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันทางสังคมและทักษะชีวิต รวมทั้งมีความรู้ ความรู้สึกรัก คิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่าง เหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยง พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตนเองในภาวะคับขัน และจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม นอกจากนี้ยังพัฒนา คุณภาพนักเรียนเรียนให้มีทักษะชีวิต มีความสามารถเพียงพอในการมีชีวิตอยู่ในสังคมสามารถ เตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัว ปรับจิตใจในอนาคต ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถ เผชิญกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ชุดที่ 4 กิจกรรมโฮมรูม

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรมโฮมรูมในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ประชุมสะท้อนผลการดำเนินงานตามกิจกรรม สรุปได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นมากขึ้น เพราะนักเรียนเริ่มตระหนักในความสำคัญของการมีทักษะชีวิตที่ดี แต่ก็มีนักเรียนส่วนน้อยที่ต้องปรับปรุงพฤติกรรม เพราะต้องเดินทางมาโรงเรียนโดยรถโดยสารประจำทาง ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษาเห็นว่า เป็นปัญหาที่ไม่สำคัญ สามารถแก้ไขได้เพราะส่วนลึกในใจนักเรียนมีจิตสำนึกในการปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้นอยู่แล้ว สรุปได้ว่า การดำเนินกิจกรรมโฮมรูม เป็นที่น่าพึงพอใจของผู้วิจัยและครูที่ปรึกษา ที่สามารถจัดกิจกรรมได้บรรลุผลเป็นอย่างดี

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีดังนี้ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ควรจะมีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนทุกสถานการณ์ที่โอกาสอำนวย 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ควรจะมีการจัดเวทีแสดงความสามารถของนักเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับนักเรียน 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ควรจะมีการฝึกสมาธิตอนเช้าก่อนเข้าเรียน 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ควรจะมีการจัดกิจกรรมศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่น วัด ชุมชน ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดทักษะเป็นสมรรถนะสำคัญ ที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกรู้คิด

ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตัวเองในภาวะคับขัน และจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้น เพื่อให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและองค์ประกอบทักษะชีวิตที่องค์การอนามัยโลกกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศึกษา นอกโรงเรียน (2541 : 12 – 13) ได้กล่าวเกี่ยวกับการสอนทักษะชีวิตไว้ว่า ในการสอนทักษะชีวิต ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์เดิม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)” ซึ่งอาจจำแนกออกเป็น “การสอนความรู้” “การสอนเจตคติ” และ “การสอนทักษะ” ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ถ้าทำอย่างกว้างขวางในทุกวิชา ก็จะช่วยสร้างทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ คือ ความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และเมื่อนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้สอนเจตคติ และทักษะ ก็จะมีผลต่อการสร้างทักษะชีวิตทั้ง 12 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่เป็น การสอนเจตคติ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน ความเข้าใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และ ความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ประกอบที่เป็นการสอนทักษะ ได้แก่ การสร้างสัมพันธ์ภาพ การสื่อสาร การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา การจัดการด้านอารมณ์และความเครียด ซึ่งการสอนทั้งเจตคติและการสอนทักษะนี้ จะยึดหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการสอนทุกขั้นตอนจะมีการสอนให้เกิดทักษะชีวิต และมีองค์ประกอบร่วมคือ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รมณภัทร กตตน์วงศ์ (2557 : 88) ได้ทำการศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก (โกลนประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก (โกลน ประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และด้านการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดีทุกด้าน

2. ผลการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการขกร่างตัวชี้วัด (KPI) และพฤติกรรมบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 4 ด้านพบว่า ได้ตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนจำนวน 18 ตัวชี้วัด และได้พฤติกรรมบ่งชี้ทักษะชีวิตของนักเรียน จำนวน 53 ตัวบ่งชี้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นว่า ตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียน โดยภาพรวม มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 และผลการประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน พบว่า ภาพรวมชุดกิจกรรมทั้ง 4 ชุด มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทุกชุด ส่วนผลการประเมินชุดกิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จากการยืนยันคุณภาพของชุดกิจกรรมโดยสัมมนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน พบว่า ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เป็นชุดกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตดีขึ้น เป็นชุดกิจกรรมที่ให้ประโยชน์ และเป็นชุดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นสำคัญและมีประสิทธิภาพ ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียนมีลักษณะ ดังนี้ 1) กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิต ในด้านการคิดวิเคราะห์การคิดตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์ สถานการณ์หรือประสบการณ์ของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สืบค้นหรือศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้สะท้อนตนเอง เชื่อมโยงกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในอนาคต 2) กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ลงมือกระทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ ได้ประยุกต์ใช้ความรู้เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมค่าย กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม กิจกรรมโครงงาน/โครงการ กิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรม ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต และ 3) กิจกรรมที่กำหนดให้มีการอภิปรายแสดงความรู้สึกร่วมกันและการประยุกต์ความคิด อย่างมีประสิทธิภาพหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้ง ด้วยประเด็นคำถามสะท้อน เชื่อมโยง ปรับใช้เพื่อให้ผู้เรียน

ได้เรียนรู้บทเรียนสำคัญ ที่จะพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับตัวผู้เรียน ได้ตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รู้จักการจัดการกับอารมณ์และความเครียด อย่างเหมาะสม และรู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น รู้จักคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ โดยวิธีการสะท้อน (Reflect) ความรู้สึกและความคิดที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรม เชื่อมโยง (Connect) กับประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาหรือที่ตนเองได้เรียนรู้มาแล้ว เป็นองค์ความรู้ใหม่ แล้วนำมา ปรับใช้ (Apply) ในชีวิตประจำวันของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับสุจนี กระสาทอง (2541 : 25) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมว่า ชุดกิจกรรมเป็น เทคโนโลยีชนิดหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาในการเรียนการสอน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับครูและเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และสอดคล้องกับ (ศิริพร ปัดตะพงศ์. 2543 : 21) ได้จำแนกขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมไว้ดังนี้ คือ 1) กำหนดเนื้อหาวิชาและแบ่งออกเป็น หน่วยการสอน 2) กำหนดความคิดรวบยอดและหลักการให้สอดคล้องกับหน่วยการสอน 3) กำหนดวัตถุประสงค์ 4) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนผลิตสื่อสำหรับชุดกิจกรรม 5) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 6) การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม โดยนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้เพื่อปรับปรุงก่อนนำไปทดลองสอนจริง ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม จะกำหนดเป็นร้อยละ ผู้สร้างต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้น โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักตั้งไว้ ที่ 80/80 85/85 และ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นเจตคติจะตั้งไว้ต่ำกว่านี้ และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ (สมจิตร์ สุใจยา. 2549 : 128) ได้ดำเนินการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิต แบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุขอนามัยส่วนบุคคล เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิต แบบมีส่วนร่วม เรื่อง สุขอนามัยส่วนบุคคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา มีประสิทธิภาพของกระบวนการกับประสิทธิภาพของ ผลลัพธ์ เท่ากับ 83.61/ 81.66 และสอดคล้องกับ ฐวานาตย์ คงแก้ว (2557 : 44) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด สำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์ปัญหาเสพติดประเทศไทย และแนวโน้มในการแพร่ระบาดมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แนวทางในการป้องกัน ปัญหา คือ การเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี และ 2) ชุดกิจกรรม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.85/81.78

3. ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3

ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า

3.1 ชุดที่ 1 กิจกรรมบูรณาการทักษะชีวิตในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สรุปผล
การดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สรุปได้ว่า
การจัดกิจกรรมการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้
ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาทักษะชีวิต ทั้ง 4 ด้าน ไปในทางที่ดีมากขึ้น นักเรียนให้ความ
สนใจและให้ความร่วมมืออย่างมากในเรื่องที่ครูสอนได้บูรณาการให้ในบทเรียน เช่น
การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
ผู้วิจัยและครูผู้สอนพอใจเป็นอย่างยิ่งที่สามารถจัดกิจกรรมได้บรรลุผลเป็นอย่างมาก

3.2 ชุดที่ 2 กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สรุปผลการดำเนินการ
พัฒนาทักษะชีวิต โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยและคณะครู
ได้ประชุมสะท้อนผลการดำเนินงานตามกิจกรรมการดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
แล้ว สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่าง
เต็มตามศักยภาพ รู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อไป
อย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวิธีการเรียนรู้และสามารถวางแผนการเรียนหรือ
การศึกษาต่อไปได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้และเข้าใจโลก
ของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีการเตรียมตัวสู่อาชีพ สามารถ
วางแผนเพื่อประกอบอาชีพตามที่ตนเอง มีความถนัดและสนใจ และยังส่งผลให้ผู้เรียนรู้จัก
และเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น รักสิ่งแวดล้อม มีวุฒิภาวะ
ทางอารมณ์มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดี มีคุณภาพ มีทักษะชีวิต และสามารถปรับตัว ดำรงชีวิต
อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.3 ชุดที่ 3 กิจกรรมการจัดค่ายเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สรุปผลการดำเนินการ
พัฒนาทักษะชีวิต โดยการจัดค่ายเสริมสร้างทักษะชีวิต ผู้วิจัยและคณะครู ได้ดำเนินการ
3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมค่ายเป็นกระบวนการคิดและวางแผนเบื้องต้น 2) ขั้นตอน
การดำเนินงานค่าย เป็นการแปลงกระบวนการที่ออกแบบสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และ
3) ขั้นตอนสรุปผลการดำเนินงานค่าย เมื่อการดำเนินงานค่ายเสร็จสิ้น ซึ่งผลในการพัฒนาทักษะ

ชีวิตด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สรุปได้ว่า นักเรียนที่เข้าร่วม โครงการค่ายเสริมสร้างทักษะชีวิต ทำให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันทางสังคมและทักษะชีวิต รวมทั้งมีความรู้ ความรู้สึกลึกซึ้งคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธอันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตนเองในภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม นอกจากนี้ยังพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีทักษะชีวิต มีความสามารถเพียงพอในการมีชีวิตอยู่ในสังคมสามารถเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัว ปรับจิตใจในอนาคต ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถเผชิญกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ชุดที่ 4 กิจกรรมโฮมรูม

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรมโฮมรูมในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ประชุมสะท้อนผลการดำเนินงานตามกิจกรรม สรุปได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นมากขึ้น เพราะนักเรียนเริ่มตระหนักในความสำคัญของการมีทักษะชีวิตที่ดี แต่ก็มีนักเรียนส่วนน้อยที่ต้องปรับปรุงพฤติกรรม เพราะเข้าเรียนในช่วงโมงแฉะแนวเช้า ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษาเห็นว่า เป็นปัญหาที่ไม่สำคัญ สามารถแก้ไขได้เพราะส่วนลึกในใจนักเรียนมีจิตสำนึกในการปรับพฤติกรรมให้ดีขึ้นอยู่แล้ว สรุปได้ว่า การดำเนินกิจกรรมโฮมรูมสามารถจัดกิจกรรมได้บรรลุผลเป็นอย่างดี

ดังนั้นจากการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมทักษะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ชุดที่ 1 กิจกรรมบูรณาการทักษะชีวิตในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ชุดที่ 2 กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ชุดที่ 3 กิจกรรมการจัดค่ายเสริมสร้างทักษะชีวิต และชุดที่ 4 กิจกรรม โฮมรูม หลังการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเขาไร่ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จากการพัฒนาโดยชุดกิจกรรมทั้ง 4 ชุด

ในภาพรวม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมกาปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) และจากการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ตามตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียน โดยรวมพบว่า ผลการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 อยู่ในระดับคุณภาพ 4 คือ ระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุดกิจกรรมพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน ทั้งการสอน โดยตรงและการบูรณาการ การเรียนการสอนในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีและ ใช้ทักษะชีวิตสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ รอบตัวได้เหมาะสมกับช่วงวัย รู้จักตัดสินใจและแก้ไข สถานการณ์ให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาต่าง ๆ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับสมรรถนะด้านทักษะชีวิตในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกรู้สีกินคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล จัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลง ของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและ ผู้อื่น ป้องกันตนเองในภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรม และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สมจิตร์ เค้าอ้น (2543 : 27) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมว่า เริ่มจากการจัดหมวดหมู่เนื้อหาออกเป็นหน่วย โดยมีหัวข้อเรื่องสัมพันธ์กัน กำหนดมโนทัศน์และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมนักเรียน การประเมินผล เลือกหรือผลิตสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สร้างจำต้องกำหนดเกณฑ์และหลักการเรียนรู้เป็นกระบวนการ เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้บรรลุผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎาภรณ์ สายถิ่น (2555 : 60) ได้ทำการศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการสอนความรู้ ความตระหนักและ ทักษะชีวิต เพื่อการป้องกัน โรคเอดส์สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การสังเกตพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่าง จากการดำเนินการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ให้ความสนใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอน และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างดี 2) ความรู้เรื่องความตระหนักและทักษะชีวิต เพื่อการป้องกัน

โรคเอดส์สำหรับนักศึกษา ก่อนและหลังร่วมกิจกรรม พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.77 และ 25.93 คะแนนตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมการสอน พบว่า เมื่อหลังเรียน สิ้นสุด นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 โดยเฉพาะเรื่องของกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัย Farkas (2002 : 1243-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนแบบปกติและการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมที่มีต่อการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ การเอาใจใส่ในการเรียน ความสามารถในการแปลความหมายของนักเรียนชั้นปีที่เจ็ด ผลการศึกษาพบว่า ในด้านผลสัมฤทธิ์ชุดการสอนที่มีสื่อหลากหลาย ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแปลความหมายดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน และการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมได้สูงขึ้น ซึ่งทักษะชีวิตที่สำคัญที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น แม้ทักษะอื่นๆ จะไม่ได้ปรากฏให้เห็นเด่นชัดนัก แต่ก็มีสอดแทรกอยู่บ้าง ฉะนั้นการที่นักเรียนจะได้ฝึกทักษะใดนั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอนจะเห็นสมควรกับความจำเป็น และความเหมาะสมของเนื้อหาหรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

1.2 จากการดำเนินกิจกรรมบูรณาการทักษะชีวิตในกลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต กิจกรรมการจดจำเสริมสร้างทักษะชีวิตและกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง ควรเน้นการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ในลักษณะของเกม ดนตรี หรือนั่งสมาธิ เป็นต้น ก่อนเข้าสู่กิจกรรมแนะแนว เพื่อดึงความสนใจและต้องการร่วมกิจกรรมของนักเรียน และควรมีการติดตามผลการใช้ทักษะชีวิตภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมทักษะชีวิต โดยสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนว่าได้ปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องเหมาะสมน้อยเพียงใด

1.3 การนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้ ครูผู้สอนควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ที่ถูกต้อง มีการเตรียมตัวให้พร้อม โดยศึกษาคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมให้เข้าใจก่อน ศึกษา กิจกรรมในชุดกิจกรรมที่จะทำการสอนให้เข้าใจก่อนทำการสอน เตรียมสื่อและอุปกรณ์ให้ พร้อมก่อนที่จะทำการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องดำเนินเป็นไปตามลำดับ ขั้นตอนผู้สอนต้องจัดกิจกรรมด้วยความมั่นใจ

1.4 การทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งเกิดจากการออกแบบกลุ่มที่เหมาะสม ซึ่งกลุ่มแต่ละประเภทจะมีข้อดีและข้อจำกัดที่ต่างกัน และให้มีการบรรลุความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมายตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ด้วย

1.5 ครูผู้สอนหรือวิทยากร ควรสร้างความคุ้นเคยและความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนเพื่อให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเร้าใจไม่เคร่งเครียด เกิดความรู้สึกเป็นอิสระ ไม่เข้มงวดกับนักเรียนมากเกินไป จนทำให้นักเรียนด้วยความอึดอัดไม่สบายใจควรมีความเป็นกันเองจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนทุกระดับชั้น โดยพัฒนาทั้งระบบ โดยยึดพื้นที่ (Area Base) โดยใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกรอบแนวคิดการพัฒนา

2.2 ควรพัฒนาชุดกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีการศึกษาและสื่อมัลติมีเดียที่หลากหลาย แต่ยังคงเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเทคโนโลยีที่ช่วยการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศ การนำเสนอความรู้ต่อเพื่อนและผู้สอน เพราะการได้นำเสนอความรู้หรือผลงานการเรียนรู้ อย่างจริง ๆ และมีปฏิสัมพันธ์กันช่วยสร้างความรู้สึกความตระหนักเชิงสังคมได้มาก

2.3 ควรมีการวิจัยถึงรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน